

Antoni M. Badia i Margarit i l'Institut d'Estudis Catalans

Antoni M. Badia i Margarit es llicencià en filologia romànica a la Universitat de Barcelona l'any 1943. El curs 1942-1943 jo iniciava la mateixa llicenciatura a la mateixa Universitat. Coincidírem, doncs, un curs a la Facultat. El veia passar com una exhalació cap al pis de dalt i aleshores ens tractàrem poc a la grisa i lamentable institució, que havia succeït la brillant Universitat Autònoma de Catalunya dels anys 1930, dirigida per Pere Bosch i Gimpera. El català n'havia estat bandejat i hi era perseguit. La immensa majoria dels seus professors n'havien estat expulsats o eren a l'exili. Una anècdota donarà exemple del nivell tan baix que havíem de suportar.

El qui explicava la gramàtica històrica espanyola en un cert moment digué: «la vocal postònica interna cae». Com a exemple va escriure a la pissarra: «HOSPITE > huésped». En adonar-se del disbarat corregué a esborrar el que havia escrit i continuà, sense comentari. Un altre professor de la mateixa matèria, en un curs superior, es va equivocar sistemàticament en tractar dels numerals, malgrat les esmenes d'un alumne.

No solament era una universitat espanyolista, retrògrada i tancada, era també d'un nivell científic lamentable. El professor de paleografia, procedent de Salamanca, no sabia el significat del mot llatí *BLADI* (blat) i ens proposava classes particulars a un alt preu.

D'altra banda, l'any 1942, Ramon Aramon i Serra, secretari general de l'Institut d'Estudis Catalans, i Miquel Coll i Alentorn reorganitzaven, clandestinament, els Estudis Universitaris Catalans (EUC). Creats el 1903 per a donar ensenyaments sobre temes de cultura catalana, absents llavors de la Universitat barcelonina, comptaren entre els seus professors amb personalitats rellevants de la nostra cultura. Esdevinguts innecessaris amb l'existència de la Universitat Autònoma de Catalunya, havien estat suprimits per les tropes del general Franco l'any 1939. Els

EUC clandestins, entre altres matèries impartien regularment classes de lingüística catalana, a càrrec de Ramon Aramon i Serra; de literatura catalana, a càrrec de Jordi Rubió i Balaguer, i de paleografia, a càrrec de Pere Bohigas. Tots ells l'any 1939 havien estat expulsats de la universitat. Un company meu de curs, en Josep Perynia, de Lleida, em presentà, a l'Ateneu Barcelonès, el senyor Aramon a fi que pogués assistir a les lliçons que donaven ell mateix, Jordi Rubió o Pere Bohigas, de les matèries mencionades. Ho feien als seus domicilis respectius, d'amagat, ja que l'ensenyament de la llengua i la literatura catalanes era rigorosament prohibit. Quan vaig anar a la primera lliçó a casa del senyor Aramon, amb Hortènsia Curell, companya de curs a la universitat oficial i que esdevindria la meua muller, ens hi vam trobar, al menjador, una pissarra i tot de cadires al voltant de la taula, en una de les quals seia Antoni M. Badia i Margarit. L'empremta d'aquestes classes és evident, per exemple, en la seva *Gramàtica històrica catalana*. També hi havia en Josep Romeu i Figueras, en J. M. Solà i Soler, la Maria Buira i en Miquel Coll i Alentorn, entre d'altres. Com hi va arribar en Badia no ho sé. A la seva autobiografia diu que l'hi portà Maria Cardús, la que havia de ser la seva muller. El que sí que sé és que va continuar assistint-hi com a alumne fins i tot quan ja era llicenciat. De casa el senyor Aramon, sortíem esperitats cap a casa del doctor Rubió: encara recordo ara Badia, encapçalant el grup amb les seves cames llargues, i tots els altres al darrere. Al menjador de casa del doctor Rubió es repetia l'escena, afegint-hi altres alumnes: Joan Ainaud, Miquel Tarradell, Joan Triadú, Frederic P. Verrié i d'altres, tots asseguts al voltant de la taula d'un menjador més gran, en aquest cas sense pissarra. Als Estudis es formà una generació d'estudiants, no solament en catalanitat sinó també científicament. A la universitat oficial obtinguérem un títol, als Estudis ens formàrem com a catalans i com a estudiosos. Badia fou un dels més sobresortints, que a partir dels viatges a Madrid amb motiu de la seva tesi de doctorat, llavors obligatòriament només possible a la capital d'Espanya, eixamplà els contactes amb estudiosos espanyols.

A través de Rubió i sobretot d'Aramon, secretari general de l'Institut d'Estudis Catalans, els alumnes dels Estudis, i amb ells Badia, tingueren relació amb aquesta institució, que, malgrat haver estat privada de tota subvenció oficial, de la seva seu, dels seus fons editorials i de la seva biblioteca el 1939, reprengué l'activitat científica el 1942. A la nova seu clandestina de la Gran Via, 600, 3r 2a, esdevinguda un nucli fonamental de la resistència cultural, hi apareixia sovint Badia i col·laborà amb les activitats clandestines d'aquesta institució (conferències, cursets, publicacions que no passaven per la censura, represes el 1947). Badia, que tingué una activitat universitària molt activa, gràcies a Antoni Griera, fins a esdevenir, l'any 1948, professor ordinari de gramàtica històrica espanyola, mantingué, tanmateix, el seu contacte actiu amb el clandestí IEC, tot i els riscos que això comportava.

L'any 1946, promoguda per R. Aramon i Serra, i després de nombroses confe-

rències, fou fundada la Societat Catalana d'Estudis Històrics, filial de l'IEC, amb tres branques: Història, Art i Arqueologia, i Llengua i Literatura. Presidida per Aramon, A. M. Badia i Margarit en fou durant molts anys el vicesecretari de la branca de Llengua i Literatura, des de la qual exercí una intensa actuació promovent les sessions de la matèria, que se solien celebrar a la rebotiga de la Joieria Sunyer, a la Gran Via. Tenien lloc havent sopat i s'hi entrava trucant amb el puny al vidre de l'aparador i, previ control des de darrere de la cortina del fons de la botiga, hom permetia l'entrada dels assistents a les sessions. Badia hi féu diverses comunicacions, en presidí d'altres i fou present a totes les de la seva branca durant els anys que la Societat fou activa. L'any 1986 se'n separà la Societat Catalana de Llengua i Literatura amb nous col·laboradors.

L'any 1968 Badia fou nomenat membre de la Secció Filològica de l'IEC. Des d'aleshores fins a la vigília de la seva mort col·laborà a les tasques de normativització lingüística de la Secció de manera constant. En un determinat moment proposà de canviar el criteri de la Secció, que seguia en general la línia fabriana de depurar la llengua de castellanismes; Badia creia que calia acostar-se a la llengua parlada, sobretot a Barcelona, i prendre una actitud més laxa. Aquesta proposta de Badia, que ell mateix no ha seguit mai en els seus escrits, no prosperà. Tanmateix, Badia continuà la col·laboració amb la Secció, fins i tot quan, ran de la modernització de l'IEC impulsada per Josep Alsina i Bofill i sobretot Emili Giralt, el nombre de membres passà de vuit a vint-i-un. De 1989 a 1995, fou president de la Secció i durant el seu mandat incrementà considerablement la seva aplicació a les tasques d'aquesta amb una gran eficàcia. Després, fins que la malaltia que el dugué a la mort ho impedí, va continuar assistint a les reunions de treball de la Secció Filològica.

Entre les tasques de l'IEC en què participà cal destacar la seva presència als jurats dels premis de l'Institut, una tasca feixuga i de gran responsabilitat. Hi actuà entre els anys 1957 i 2011. El 1967 rebé el Premi Pompeu Fabra de l'IEC.

L'any 1947 Ramon Aramon i Serra engegà la publicació, sempre sense passar per la censura, de la revista *Estudis Romànics*, importantíssima en la seva matèria, que comptà amb la col·laboració de grans romanistes de tots els països. El seu fundador tingué cura de vint volums d'*Estudis Romànics*.

A partir del volum XXI (2004), mort ja Aramon, aparegueren a cura d'Antoni M. Badia i Margarit, i a partir del 2006 també a cura de Joan Veny. Ja en el primer volum, del 1947, Badia hi participa amb divuit recensions sobre diverses publicacions de romanística. A part de les nombroses recensions publicades als vint primers volums d'*Estudis Romànics*, hi contribuí amb quatre importants articles. Al volum 7 (1959-1960): «L'articulació de *c'* en el català primitiu i la seva acció en el procés *ce'*-> *ci'*-. (Complement a una llei fonètica catalana observada fa poc temps)». Recordo l'elogi que en va fer verbalment Ramon Aramon i Serra quan el

va rebre: «té tota la raó en Badia». Al volum 8 (1961) hi sortí un estudi sobre «Els noms de lloc catalans “Maçana” (i afins), a la llum de la documentació llatina medieval». Al 10 (1962) hi participava amb unes «Notes per a una caracterització lingüística dels manuscrits del *Libre de Contemplació*», de Ramon Llull. I, finalment, aparegué al volum 12 (1963-1968) un assaig d'anàlisi fonològica de la situació actual de «Les vocals tòniques *e* i *o* en el català de Barcelona». En conjunt les aportacions científiques de Badia a la revista superen les contribucions dels altres col·laboradors, llevat del seu fundador. Són abundants també les col·laboracions de Badia als *Estudis Romànics* en el període durant el qual en tingué cura, sol o juntament amb Joan Veny. De més a més, superen la cinquantena el nombre de col·laboracions de Badia entre les publicacions de l'IEC, ultra les aparegudes als *Estudis Romànics* en les seves diverses èpoques.

Resumint, doncs, podem dir que durant l'època d'estudiant i de jove llicenciat, trobem Antoni M. Badia i Margarit lligat a l'IEC o als Estudis Universitaris Catalans en les càtedres de tres dels membres de l'Institut destacats en la clandestinitat: Ramon Aramon i Serra, Jordi Rubió i Balaguer i Pere Bohigas. I, a partir del seu nomenament com a catedràtic, paral·lelament a la seva ingent obra, dins i en relació amb la Universitat de Barcelona, i col·laborant amb nombrosos àmbits universitaris o culturals internacionals, Antoni M. Badia i Margarit tingué una relació amb l'Institut d'Estudis Catalans, tant en les tasques acadèmiques com en el terreny de les publicacions. I això no solament en el terreny factual sinó també en el de l'adhesió a la institució i a allò que aquesta ha significat per als Països Catalans i llur cultura.

JORDI CARBONELL
Secció Filològica